

Nimira, Benedikt Benković, Jakov Bunić, Karlo Pucić, Franjo L. Gundulić, Jakov Dragač, Nikola Statilić, da je za naše krajeve u inozemstvu izrađen niz inkunabula (mletačka glagoljicom tiskana i., *Breviarium Zagradiense* 1484, *Ispovid* M. Bošnjaka 1492, *Evangelistar* B. Splićanina 1495), a osobito da su na domaćemu tlu postojale u XV. st. bar dvije tiskare (u Kosinju i Senju). U povijest eur. prototipografije ugrađeni su doprinosi nekolicine naših tiskara i korektora koji su djelovali u Italiji (A. Paltašić, D. Dobričević, Grgur Senjanin, B. Baromić, Šimun Paskvalić).

Prema popisu J. Badalića »Inkunabule u NR Hrvatskoj« (Zagreb 1952) registrirano je 1500 primjeraka u 56 knjižnica. Taj će broj nesumnjivo porasti za više stotina kad se završe reambulacije i istraživanja nekih još neobuhvaćenih nalazišta. Veće zbirke inkunabula (s više od 30 primjeraka) nalaze se u Cavtatu (Naučna biblioteka), Dubrovniku (samostani dominikanaca i Male braće), Hvaru (franjevački samostan), Kamporu na Rabu (franjevački samostan), Košljunu na Krku (franjevački samostan), Splitu (franjevački samostan na Poljudu), Šibeniku (samostan konventualaca), Zadru (franjevački samostan, Naučna biblioteka), Zagrebu (Metropolitanska knjižnica, NSB, knjižnica HAZU). Premda je broj inkunabula u nas u usporedbi s drugim eur. zemljama dosta skroman, taj fond čini vrijednu skupinu knjižnih spomenika XV. st. U njemu su zastupljeni tiskarski proizvodi gotovo svih najistaknutijih tipografa toga vremena, počevši od P. Schöffera, G. Sweynheyma i A. Pannartza, U. Geringa, N. Jenson do kasnijih velikih njem., tal., švic. i drugih majstora (Kobergera, Keslera, Frobenia, E. Ratdolta, S. Plancka, A. Manutiusa, L. A. Giunta, O. Scotusa, B. de Tortisa, J. Amerbacha).

Mnogi primjerci inkunabula naknadno su rukom urešeni umj. minijaturama, okvirnim bordurama i vinjetama, te jednobojnim, višebojnim i zlatom izrađenim inicijalima (u Metropolitanskoj knjižnici i NSB u Zagrebu, Naučnoj biblioteci u Dubrovniku, knjižnici konventualaca u Šibeniku). Među inkunabulama koje su urešene bogatim tiskanim inicijalima i drvorezima osobito se ističu Sorgovo izdanje Richenthalove *Kronike* iz 1483, primjerci tiskopisa E. Ratdolta, Dobričevićovo izdanje *Aesopus moralisatus* iz 1487. te primjerci njem. i lat. izdanja Schedelove *Kronike* iz 1493.

Posebno su dragocjeni unikatni primjerci inkunabula: Savonarola, *Operette dell'amore* (Florentiae, B. de'Libris, s. a.) i *Historia de la destructione de Jerusalem* (Romae, Planck, 1490), oba u dominikanskome samostanu u Dubrovniku; *Constitutiones synodales Ecclesiae Strigoniensis* (Viennae 1494) u Metropolitanskoj knjižnici; M. Carcano, *Spovid općena* (Senj 1496) u samostanu trećoredaca u Zagrebu, dragocjeni i vrlo rijetki primjerci hrv. nacionalnih inkunabula.

LIT.: V. Deželić, Inkunabule (privatisti) zagrebačke Sveučilišne biblioteke, Zagreb 1902. — E. Ph. Goldschmidt, Inkunabeln-Reisen in Österreich, I, Dalmatien, Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1916, 33. — J. Badalić, Inkunabule u NR Hrvatskoj, Zagreb 1952. — Z. Kulundžić, Problem najstarije štamparije na Slavenskom Jugu, Zagreb 1959. — Š. Jurić, O inkunabulistici i njenim zadacima u Hrvatskoj, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 1960, 1–2 (s pregledom literature do 1960). — Isti, Zbirka inkunabula Metropolitanske knjižnice u Zagrebu, ibid., 1962, 3–4. — Isti, Dvije nove hrvatske inkunabule, Prilozi povijesti otoka Hvara 1974, 4. Š. Ju.

INSCENACIJA → SCENOGRAFIJA

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI, osn. u Zagrebu 1961, najprije na Filozofskome fakultetu, a potom 1965. na Sveučilištu u Zagrebu radi istraživanja i znanstvene obrade hrv. povijesnoumjetničke baštine. God. 1976–91. djelovao je u sastavu Centra, odn. Instituta za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, tj. njegova Odjela za povijest umjetnosti. Institut je u prvome redu sustavno istraživao i dokumentarno obrađivao pov. urbane jezgre (u Istri, Dalmaciji, S Hrvatskoj), kao i pojedinačne spomenike, umjetničke pojave i ličnosti od antike do XX. st. širom Hrvatske, o čemu je prikupljena opsežna fotografska, arhitektonska i druga dokumentacija. U znanstvene svrhe Institut organizira i razvija dokumentarnu i informacijsku bazu povijesnoumjetničke baštine, te čuva znanstvenu ostavštinu: »Arhiv Karaman«, »Fotoarhiv B. Balić«, »Arhiv Prelog« i »Arhiv A. Deanović«. Istraživanjem pojedinih spomenika i zaštićenih povijesnih jezgri gradova i naselja I. sudjeluje u zaštiti spomenika kulture i u prostornome planiranju.

U okviru izrade pregleda umjetnosti u Hrvatskoj objavio je prvu knjigu serije: A. Horvat, R. Matejčić i K. Prijatelj, »Barok u Hrvatskoj« (1982). God. 1982. započeo je rad na projektu velike nacionalne važnosti »Umjetnička topografija Hrvatske« u sklopu kojega su objavljene knjige: »Koprivnica, grad i spomenici« (1986) i »Križevci, grad i okolica« (1993).

INTARZIRANI ORMARIĆ U CRKVI GOSPE TRSATSKE U RIJEI

Od 1980. Institut objavljuje knjige u seriji »Studije i monografije Instituta za povijest umjetnosti« (izašlo 11 monografija), te izdaje časopise »Život umjetnosti« (od 1973) i »Radovi Instituta za povijest umjetnosti« (od 1982).

I. Reb.

INTARZIJA, ukrašavanje drvenih predmeta ulaganjem ornamenata i figura od komadića raznobojna drva, kovine, bjelokosti, sedefa itd. Tehnika intarzije povezana je katkada s posebnim postupkom bojenja i luženja. Ponajčešće se za intarziju upotrebljava orahovina, javorovina, ružino i kruškovo drvo, ebanovina, palisandrovina, mahagoni. Intarzirani ukras redovito je komponiran u stilizirane geometrijske, biljne ili figuralne motive, te prikaze arhitekture ili krajolika. I. u drvu razvila se po uzoru na ornamentalne mozaike (*alla certosina*); poznata je već u antici i sr. vijeku.

Najstariji primjerci intarzirana namještaja pojavljuju se u crkvama: korska sjedala kod franjevaca u Zadru, rad Ivana Jakovljeva, 1394–95; sakristijski ormar u trogirskoj katedrali, rad Grgura Vidova, 1457–58; vratnice ormara u sakristiji dominikanske crkve na Čiovu, oko 1460; klupe i klecala renesansnoga razdoblja u zagrebačkoj katedrali (klupe za kapelu Sv. Ladislava), rad Johanna Niczea, 1507. i dr. Tek s opadanjem osmanlijske opasnosti ta grana obrtnje umjetnosti doživljava snažniji zamah. U to se vrijeme izdvajaju dva stilska područja: kontinentalno, pod utjecajem

INTARZIRANA VRATA iz XVII. st., detalj. Zagreb, franjevački samostan

A. ŽUPAN, Lov

istočnoalpskoga kruga, i primorsko, pod utjecajem Z obale Jadrana (uz česte pojave importa). U primorskim su krajevima vrijedni primjerci intarzirana propovjedaonica u crkvi trećoredaca u Krku (poč. XVIII. st.), oltar sa slikama izvedenim u intarziji kod Male braće u Dubrovniku (XVIII. st.), ormari u sakristiji i propovjedno sjedalo u refektoriju samostana u Zaostrogu (*Paskval Mazzocco*, 1728). U kontinentalnome dijelu važna su djela orgulje pavlinske crkve u Lepoglavi (1649) i crkv. namještaj zagrebačke katedrale: stolar *Matijaš Erlman* preuzima 1674. popravak starih korskih klupa iz 1507. i izvedbu klecala u suvremenijemu stilu (»z lepšemi ciframi«). Nova klecala izveo je *Sebastijan Tačker*, koji je 1690–96. radio intarzirane (28 ploča) ormare za sakristiju i riznicu. Veći dio starijega namještaja izbačen je prigodom »purifikacije« (1801) i »obnove« (1880–86). U Slavoniji ima malo intarziranih predmeta; znatna obrtnička djelatnost ograničena je na Z Hrvatsku. U Varaždinu su očuvani klupa iz crkve Sv. Vida (kraj XVII. st.), ormari u sakristiji franjevačke crkve (*Herman Sulz* i *Matija Simon*, 1700–06), oltar i klecala iz crkve Sv. Nikole (prva pol. XVIII. st.) te crkv. ormar, nekada oltar portatil (XVIII. st.). Posljednja su važnija ostvarenja korsa sjedala franjevačke crkve u Klanjcu (1774) i časna trpeza Sv. Pardonu u grkokat. biskupskoj crkvi u Križevcima (1770).

Intarzirani namještaj postupno se udomačuje i u plemićkim zalcima i dvorcima (ormari, pisali ormari, stolovi, kreveti, klecala, vrata). Od ušćuvanih predmeta najvredniji su: kasnorenasansni krevet (XVII. st.) s frankopanskoga dobra Bosiljevo, barokni ormar porodice Drašković iz Bisaga (XVIII. st.), tabernakul-ormar s grbom i inicijalima S. Skerleca (1713), directoire-pokucstvo biskupa M. Vrhovca (kraj XVIII. st.). barokni pisali ormarić iz Rasinje, stolić iz Novoga Marofa (oko 1820). Tek potkraj XVIII. st. pojavljuje se i, na bogato izvedenim cehovskim škrinjama i u građanskim kućama. Uz vrste namještaja, koje odgovaraju drukčijem načinu života i namjeni (komode, sekreteri, tabernakuli), mijenja se i način i tip intarziranja. U XIX. st. ima i, podređenu ulogu, dekorirajući samo djelomice pokućstvo; u drugoj pol. stoljeća javlja se često uz inkrustaciju drugim materijalima, a u XX. st. gotovo sasvim ju potiskuje industrijska proizvodnja pokućstva i drvenih predmeta. — Od suvremenika intarzijom se posebno bavio *Ante Župan* (1912–83) koji je u svojim radovima s figuralnim, pejzažnim i vedutnim motivima dosegao visok stupanj izražajnosti tonskim komponiranjem raznobojnih vrsta drva i osobitom tehničkom spremom.

LIT.: *J. Matasović*, Zagrebački kućni namještaj polovinom 18. stoljeća, Narodna starina, 1925, 10. — *A. Klaić*, Intarzije, Suvremenost, 1941, 1. — *C. Fisković*, Drvena gotička skulptura u Trogiru, Rad JA, 1942, 275. — *J. Bach*, Umjetnost stolara zagrebačke katedrale od 15. do 19. stoljeća, ČHP, 1943, 3. — *K. R. Lorenz*, *Lj. Babić* i *J. Wydra*, Ante Župan (katalog), Graz 1952. — *I. Petricioli*, Umjetnička obrada drveta u Zadru u doba gotike, Zagreb 1972, str. 27. i 35. — *A. Horvat*, Između gotike i baroka, Zagreb 1975, str. 41, 44–45, 379–385. — *Horvat* — *Matejčić* — *Prijatelj*, Barok. Z. Ša.

IOANEO (Ivaneo), Marul, zlatar u XVI. st. Skovao 1574. srebrni križ s reljefima svetaca za župnu crkvu u Lastovu. Na dršku je potpis: Marvilo Ioaneo MDLXXIII.

LIT.: *C. Fisković*, Lastovski spomenici, Prilozi — Dalmacija, 1966, 16.

ISKRA, Berislav, arhitekt (Pula, 5. IV. 1948). Diplomirao na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu (1972). Djeluje u urbanističko-projektnome zavodu Istre »Urbis 72« u Rovinju. Autor je urbanističkih (provedbeni prostorni planovi Staroga Pazina, 1978; Labina, 1979; naselja Rabac, 1988; centra Medulina, 1990) turističkih, poslovnih, stambenih i zdravstvenih projekata. Važnija su mu izvedena djela: dispanzer za žene (1976), stambeno naselje »Stari Pazin« (1982), stambene zgrade »Dršćevka« (1989) u Pazinu; stambeno naselje »Mate Balota« (1979) u Poreču; stambeno-poslovni toranj (1978), Dom zdravlja (1979) hotel »Park« (1985), Centralna ljekarna (1987), stambeno naselje (1989) u Rovinju te hotelski kompleks »Istra« na Crvenome otoku (1986). Sudjelovao je na natječajima za urbanističko-arhitektonsko rješenje »Podmurvice« u Rijeci (1980, III. nagrada), za hotel »St. Andrea« u Rapcu (1987, I. nagrada), Centar turističkoga naselja u Rapcu (1988, III. nagrada), hotel »Adriatic« u Umagu (1989, I. nagrada).

BIBL.: *Razmatranje osnovnih teza u vezi s pristupom arhitektonskom oblikovanju prostornog identiteta u istarskoj regiji*, Istra, 1985, 7–8; *Tipološka analiza i klasifikacija izgrađenih turističkih objekata zapadne obale Istre u kontekstu njihovih silueta i uklapanja u specifičan pejzaž*, Gospodstvo Istre, 1991, 4; *Analize elementa urbane i arhitektonske kompozicije istarskog prostora i teze o specifičnom identitetu ambijenta u kontekstu prostornog i povijesnog kontinuiteta istarske regije*, ibid., 1992, 1. J. M. M.

ISKRA-JANOŠIĆ, Ivana, arheolog (Duga Resa, 28. III. 1942). Diplomirala na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, na čijemu je Arheološkom institutu asistent od 1965; od 1968. radi u Gradskome muzeju u Vinkovcima. Bavi se pretežno ant. arheologijom.

BIBL.: *Rimske votivne ploče od olova u Jugoslaviji*, Opuscula archaeologica (Zagreb), 1966, 6; *Prilog topografiji Cibala*, Materijali, XIII, Beograd 1977; *Arheološki nalazi iz*

B. ISKRA, unutrašnjost hotela »Istra« na Crvenome otoku

